

הוספה
מייוחדת

עמ' כה

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרמו

ערש"ק פרשת פנחס ה'תשע"ח

יחוס פנחס ליתרו ויוסף

ביאת הגאולה על ידי מסירת נפש

בדיני משקל כבר זהב דמנורה

השער דרכו עולות המצות מלמטה

אור
החסידות

פתח דבר

בעזרי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת פנחס, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרמו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

יחוס פנחס ליתרו ויוסף

מדוע כותב רש"י סדר יחוסו של פנחס ליתרו, דלמאי נפק"מ באיזה אופן הי' היחוס ? / איך
ביוז השבטים את פנחס בזה שהי' נכדו של יתרו, הרי הי' גם נכדו של אהרן ? / ביאור טענת
השבטים לפנחס אודות יחוסו ודברי רש"י בקשר לזה

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 160 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

איך הוכיחו שלא הי' צ"פחד בחטא מתלוננים ? / פנחס ואליהו

י. יינה של תורה.....

ביאת הגאולה - על ידי מסירת נפש

גילוי ה"יחידה" על ידי ה"מסירת נפש" / מסירת נפש בלי שום שקלא וטריא ! / מן המיצר
של בין המצרים - למרחב של הגאולה העתידה

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1070 ואילך)

יד. פנינים דרוש ואגדה.....

שמיני עצרת ויו"ט שני של גלויות / התפילה - תמיד בכל יום

טו. חידושי סוגיות.....

בדיני משקל ככר זהב דמנורה

שקו"ט בין ב' הבריות דמנחת גבי משקל מנורות שעשה שלמה, ואי שיעור ככר מעכב
אף למעלה דלא לוסף עלה

(נ"פ 'הלכות ביהמ"ד להרמב"ם עם חידושים וביאורים' סי' כ ס"ק ו. לקוטי שיחות ח"ה עמ' 50-449))

יט. תורת חיים.....

מצוה דהוי זהיר בה מפי

אף בְּגִזְרֵי יְהִלֵּק אֶת הָאָרֶץ אף שגילוי זה ע"י עסק התורה והמצוות היא שוה לכל נפש
מישראל בדרך כלל . . אעפ"כ בדרך פרט אין כל הנפשות . . שוות בענין זה . . וכמארז"ל "אבוך
במאי הוי זחי טפ"י" . . ודוגמתו למטה הוא בחי' הגורל ממש (פנחס כו, נה. אגרת הקודש סוף סימן ו')

כב. דרכי החסידות.....

דמותו של "המשפיע"

איש על העדה (פנחס כז, טז)

כה. הוספה - שיחות קודש.....

שתהיו עמלים בתורה!

דברות קודש אודות ענין היגיעה בתורה

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

יחוס פנחס ליתרו ויוסף

מדוע כותב רש"י סדר יחוסו של פנחס ליתרו, דלמאי נפק"מ באיזה אופן הי' היחוס? / איך ביזו השבטים את פנחס בזה שהי' נכדו של יתרו, הרי הי' גם נכדו של אהרן? / ביאור טענת השבטים לפנחס אודות יחוסו ודברי רש"י בקשר לזה

א. ברש"י ריש פרשתנו: "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן – לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה-זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

וע"פ הידוע גדול הדיוק בלשון רש"י, יש לדקדק במה שכתב לגבי יתרו שהי' "אבי אמו" של פנחס – ולכאורה, הי' יכול לקצר ולומר בתיבה אחת: "זקנו" (ולא עיר מסיפור הגמרא בעירובין נג, ב).

ודיוק זה יש בו שני פרטים:

(א) בפשטות, העיקר הוא עצם זה שפנחס הי' מיוחס ליתרו – ולמאי נפקא מינה אופן היחוס המדויק, אם הי' יתרו "אבי אמו" או "אבי אביו".

(ב) יתירה מזו: בעניננו, גם אם הי' רש"י כותב "זקנו" היינו מבינים מעצמנו שהכוונה היא לכך שיתרו הי' "אבי אמו" דוקא, כיון שאבי אביו הוא אהרן הכהן, כמפורש בכתוב! ואיזה חידוש השמיענו רש"י בדיוק לשונו "אבי אמו"?

ב. אך כד דייקת שפיר, חידוש גדול למדנו מלשון רש"י. ובהקדים:

הנה רש"י כאן לא פירש מנין ידענו שפנחס הוא נכדו של יתרו – ובפשטות הוא משום סמך על דבריו בפרשת וארא (ו, כה). שם מספר הכתוב אודות נישואי אביו ואמו של פנחס: "ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה", ומפרש רש"י: "מבנות פוטיאל – מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה, ומזרע יוסף שפטם ביצרו".

אמנם, שם כתב רש"י רק שהיתה אשת אלעזר, אם פנחס, "מזרע יתרו" – ולא כתב

שהיתה ממש "בת יתרו". וטעמו בזה פשוט, שהרי כיון ש"פוטיאל" מדבר בשני אנשים – יתרו "שפטם" ויוסף "שפטפט" – אי אפשר לומר שהיתה אשת אלעזר בת ממש לשניהם, ולכן על כרחך צריך לפרש (ביחס לאחד מהם על כל פנים) שהיתה מזרע "פוטיאל", ולא בתו ממש.

ואכן, בגמרא (סוטה מג, א. ו"ט) משמע שלא היתה אשת אלעזר בת ממש לא ליתרו ולא ליוסף, אלא רק מיוחסת אליהן בדרך רחוקה יותר. שכך אמרו (לגבי פנחס): "אי אבוה דאימי' מיוסף, אימי' דאימי' מיתרו; ואי אימי' דאימי' מיוסף, אבוה דאימי' מיתרו".

וזהו איפוא שחידש רש"י כאן באומרו שיתרו הי' "אבי אמו" – שאמנם ביחס ליוסף על כרחך שהיתה אם פנחס רק מזרעו ולא בתו ממש, אך ביחס ליתרו היתה אם פנחס בתו ממש. ולפי זה נצטרך לפרש, שבית יתרו בא בקשרי משפחה עם זרע יוסף, כך שבת יתרו היתה מיוחסת גם ליוסף.

[בנחלת יעקב כאן האריך לשלול סברא זו, וכתב: "אי אפשר לומר דפנחס הוא דור שלישי ליוסף וליתרו... וממילא יהי' אחד מהם אבי אמו ממש... על כרחך... או בן יוסף נשא בת יתרו, או בן יתרו נשא בת יוסף, ואלעזר לקח בת זה האיש. וממילא יהי' אחד מהם אבי אמו של פנחס, והשני יהי' אבי אם אמו של פנחס. וכן הוא לשון הש"ס. סוף סוף יצדק לומר על שניהם 'אבי אמו', הן שיהי' אבי אמו, הן שיהי' אבי אם אמו. – ואין לתמוה לומר על דור רביעי 'אבי אמו', דהא בני בנים הן כבנים". ועיין עוד בדבריו ובעוד מפרשים.

אולם על פי הידוע שרש"י מפרש הכתובים באופן פשוט, המתאים גם לתלמיד צעיר שלא למד עדיין את דברי הש"ס כו' – לא מסתבר שיכתוב כוונתו ברמז, וכן לא יסמוך בפירושו על התורה שיחפשו בדברי חז"ל וכו' למה כוונתו בדיוק. ולכן נראה לפרש לשונו "אבי אמו" כפשוטו – שאם פנחס היתה בת יתרו ממש.

(ומה שכתב רש"י בפ' מטות (לא, ו) על פנחס שהי' "יוסף אבי אמו" – הרי מיד ממשיך ומבהיר כוונתו בזה, "שהיתה אמו של פנחס מישל יוסף", ולא "בת יוסף").

ג. והטעם לזה שנדרש רש"י לחדש כאן שאם פנחס היתה בתו ממש של יתרו (ולא הסתפק במ"ש בפ' וארא "מזרע יתרו") – יש לבאר:

הנה הלשון בפ' וארא היא "מבנות פוטיאל". ופשטות הלשון היא – שהיתה בתו של "פוטיאל". אלא, שכיון ש"פוטיאל" קאי על שני אנשים – יתרו ויוסף – בהכרח להוציאה מפשוטה ביחס לאחד מהם, ולפרש שהכוונה (לא לבת ממש, אלא רק) לזרע "פוטיאל"; וכיון שאין הוכחה מלשון הכתוב ("מבנות פוטיאל") למי היתה בת ממש ולמי היתה מיוחסת בדרך רחוקה יותר – לכן סתם רש"י שם וכתב בשניהם: "מזרע יתרו... ומזרע יוסף".

אמנם כשבאים ולומדים הענין בפרשתנו, מוכח ומתברר כי ביחס ליתרו היתה אם פנחס בתו ממש – וכפשטות הלשון "מבנות פוטיאל" (ולא רק "מזרעו", כמו ביחס ליוסף) – ולכן באן כותב רש"י בפשטות שהי' יתרו "אבי אמו" ממש של פנחס. וההסברה בזה:

הנה מזה שהכתוב הוצרך להתייחס לטענת השבטים כנגד פנחס ולשלול אותה, מוכן שהי' איזה תוכן בטענתם והיא התקבלה אצל כו"כ; ואם נאמר שהיתה אם פנחס רק נכדתו וכו' של יתרו, כך שהי' פנחס דור רביעי (ויותר) ליתרו – הרי שלא היתה מתקבלת מעיקרא טענת השבטים בדבר יחוסו של פנחס ליתרו, כי הי' פשוט לכל שיחוסו הקרוב לאהרן (בתור דור שלישי) גובר ומכריע את יחוסו הרחוק ליתרו (בתור דור רביעי בלבד)! מטענת השבטים למדנו איפוא, שהיתה אם פנחס בתו ממש של יתרו, וכך הי' יתרו קרוב באותה מדה הן לאהרן והן ליתרו – לשניהם הי' מיוחס בתור נכד ממש, דור שלישי – ולכן הי' מקום לבזותו על ידי יחוסו ליתרו "אבי אמו".

ד. אך עדיין אין הענין מחוור די צרכו:

סוף סוף, כיון שפנחס קרוב באותה מדה הן לאהרן והן ליתרו – איך יכולים היו לבזותו על ידי יחוסו ליתרו, בשעה שהכל יודעים שבדיוק כשם שהוא מיוחס ליתרו כך הוא מיוחס לאהרן?!

ויש לומר, שלטענת השבטים נחשב פנחס קרוב יותר ליתרו מאשר לאהרן – בהיותו "אבי אמו" דוקא; ויסוד הסברא כבר לימד אותנו רש"י ב"פשוטו של מקרא":

בפרשת ויגש (מו, טו) נאמר "אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב .. ואת דינה בתו", ומפרש שם רש"י: "הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה ביעקב, ללמדך: אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזריע תחילה יולדת נקבה".

והעולה מזה, כי על פי טבע אדם קרוב יותר לתכונותיו של אבי אמו מאשר אבי אביו, שהרי הבן שייך לאמו יותר מלאביו ("אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"), ושוב האם שייכת היא יותר לאבי' מאשר לאמה ("איש מזריע תחלה יולדת נקבה") – ובענינו טענו השבטים, שפנחס קיבל את תכונותיו בעיקר (לא מאביו אלעזר, אלא) מאמו, והיא הרי קיבלה את תכונותי' בעיקר מאבי' יתרו, כך שבסך-הכל יש קרוב יותר בין פנחס לאבי אמו יתרו מאשר לאבי אביו אהרן.

[ולהעיר שסברא זו הובאה גם להלכה: הפרי מגדים (אורח חיים סי' קכח, אשל אברהם ס"ק סב) כותב לענין חילול קדושת כהן על ידי מעשה בתו ("את אבי' היא מחללת"), שיש סברא לומר שגם אם הבת ממירה את דתה רח"ל מחלל הדבר את קדושת אבי'; ואף שאם הבן ממיר את דתו רח"ל אין הדבר מחלל את קדושת אביו, יש לחלק בין בן לבת, כי דוקא בבת "עיקר בתר מזג וטבע האב, איש מזריע תחלה יולדת נקבה"].

ויש להוסיף בביאור טענת השבטים שייחסו את פנחס ליתרו מלאהרן, שנסתייעו בזה שפנחס (עד עתה) לא הי' כהן כאביו אלעזר וכזקנו אהרן (ורק בפרשתנו ניתנה לו כהונה), שמזה היתה הוכחה נוספת ששייך הוא לאבי אמו דוקא; וזהו איפוא שהוצרך הכתוב לבוא "ולייחסו אחר אהרן", בדרך חידוש.

[וראה עד"ז במשכיל לדוד. אמנם במה שממשיך שכוונת רש"י ב"בא הכתוב ויחסו אחר אהרן" היא ש"מכאן והלאה גם הוא יהי' כהן לעולם כמו אביו, ומעתה נסתלק מעליו עקשות פה ולזות שפתים" – יש לכאורה להוכיח שלא כדבריו, אך קצרה היריעה, ועוד חזון למועד בעז"ה].

פנינים

עיונים וביאורים

אלא, מכיון שדברו לפני כל ישראל, לא הי' מכבוד אביהם שיפרטו חטאו ברבים, ולכן רמזו לזה באמרן "בחטאו מת", שמזה הבינו ישראל שמת בחטא כזה השולל חטא המתלוננים. וק"ל.

(יעיין בארוכה לקופי שיחות ח"ח עמ' 171 ואילך)

פנחס ואליהו

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן

פנחס זה אליהו

(כח, יא. תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ריש פרשתנו.
וז"ב קצ, סניא).

בכמה ספרים שקו"ט באם המדובר בגלגול – שנשמתו של פנחס התגלגלה בגופו של אליהו, או שהוא כפשוטו – שפנחס האריך ימים עד ימי אליהו, ואז נקרא בשם אליהו

ונראה להוכיח שהמדובר בגלגול מזה שמצינו במדרש (בי"ד פ"ס, ג) אודות המאורע עם בתו של יפתח שהי' יכול לילך אצל פנחס להתיר את נדרו "אלא אמר פנחס הוא (יפתח) צריך לי ואני אלך אצלו (בתמי)", ויפתח אמר אני ראש קציני ישראל ואני הולך לי אצל פנחס . . ושניהם נענשו . . פנחס נט"ח ממנו רוח הקודש". ואם אין כאן מדרשות חלוקות, הרי מוכח מכאן שאליהו הוא רק גלגול דפנחס – כי, לאחר ש"נטלה ממנו רוח"ק" לא הי' יכול פנחס בעצמו להיות לאח"ז נביא.

*

ידועה השאלה (ראה קדושת לוי פ' פנחס), שלכאורה מתאים יותר לומר "אליהו זה פנחס" שהרי פנחס קדם לאליהו?

ויש ליישב זאת ע"פ דברי הזהר (ח"א מו, ב) "ועוף יעופף על הארץ . . דא אליהו דאשתכח תדיר בארעא ולא מסטרא דאבא ואמא אשתכח כו'". ומדברים אלו נמצא שאליהו קדם לפנחס, אלא שאז הי' מלאך ולא ילוד אשה.

(נצי"ב 'תורת מנחם מנחם ציון ח"ב עמ' 383 ואילך)

איך הוכיחו שלא הי' צלפחד בחטא מתלוננים?

אבינו מת במדבר והוא לא הי' בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת

לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נוקקו לומר לא בחטאו מתלוננים ולא בעדת קרח שהעז על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת ולא החמיא את אחרים עמו, רעק"א מקושש עצים הי', ור' שמעון אומר מן המעפילים הי' (כו, יג. רש"י)

הקשו המפרשים (רא"ם, גר"א ועוד) דלכאורה באם הסיבה להזכיר שלא הי' "בחטא מתלוננים ולא בעדת קורח" היא רק כדי לומר ש"בחטאו לבדו מת", הי' עליהן לומר בפירוש "בחטאו לבדו מת", ואז הי' הדבר מובן מעצמו, ולאיך, אם כבר הזכירו בפירוש שלא הי' בחטאים הנ"ל, הרי כבר מובן שמת "בחטאו", ומה חידשו באמרן "בחטאו מת"?

ויש לומר הביאור בזה:

כאשר בנות צלפחד התחילו לומר "אבינו מת במדבר", הרי הדבר הראשון העולה על הדעת הוא שמת כמו כל שאר ישראל שמתו במדבר אחרי שהתלוננו על ה' בסיפור המרגלים, ודבר זה רצו בנות צלפחד לשלול בפירוש. ולכן הוצרכו מיד לומר שלא הי' "בחטא מתלוננים", כדי שלא נחשוב שמת צלפחד בעון זה ונעיין במקור הדברים הטעם לזה שהוכרחו בנות צלפחד לשלול מאביהם חטא המתלוננים].

אמנם, לא היו יכולות להסתפק בזה, שהרי בחטא המתלוננים נאמר בפירוש "וילוננו גו' כ" בני ישראל", שכ" ישראל היו בחטא זה, וא"כ איך אפשר לומר שלא מת בעוון זה?

ולכן היו חייבות צ"פ חטא צלפחד, שאז יובן שאי אפשר שמת בגלל "חטא מתלוננים". כי, אם "מקושש עצים הי'", הרי סיפור זה אירע שנה אחת לפני חטא המתלוננים (ראה רש"י שלח טו, לב), ואם "מן המעפילים הי'", הרי המעפילים הם אלו שחזרו בהם מתלוננותיהם בנוגע לארץ ישראל עד כדי כך שהעפילו לעלות, ואם כן לא יתכן שמת בחטא "מתלוננים" כאשר מסר נפשו בגלל החרטה והתשובה שלו על חטא זה!

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

ביאת הגאולה – על ידי מסירת נפש

גילוי ה"יחידה" על ידי ה"מסירת נפש" / מסירת נפש בלי שום שקלא וטריא! /
מן המיצר של בין המצרים – למרחב של הגאולה העתידה

כמה עניינים השייכים לארץ ישראל מסופרים בפרשתנו: חלוקת ארץ ישראל, התמנות יהושע בן נון להיות רועה ישראל המכניסם לארץ, ופרשת הקרבנות שנאמרה בקשר עם כניסתם לארץ (ראה ספרי פרשתנו כח, ב), ויתירה מזו – חלק מקרבנות אלו אינם קרבים אלא בארץ (ראה מנחות מה, ב. זבחים קיא, א).

"אלמלא חטאו" בני ישראל, הייתה כניסתם לארץ לאחר יציאת מצרים גאולה שלימה וגאולת עולם (ראה נדרים כב, ב. שמות רבה פל"ב). ואף שלא הי' הדבר כן לבסוף מחמת החטא, מכל מקום מובן שכניסת בני ישראל לארץ היא מעין הגאולה האמתית והשלימה. ענייני הכניסה לארץ באים בפרשתנו לאחר סיפור השתלשלות מעשה פנחס ומלחמת מדין ומניין בני ישראל, והם גם נקבעו בפרשה שנקראת בשם "פנחס". ומכך מובן שהכניסה לארץ והגאולה העתידה שייכות לפנחס ולעבודתו המיוחדת. הדבר מובן גם ממה שאמרו חז"ל "פנחס הוא אלי" (תרגום יונתן וארא ו, יח. זהר ח"ב קצ, סע"א. פרדר"א פמ"ז. ועוד), ואליהו הוא הרי מבשר הגאולה.

יש לבאר ולהעמיק בשייכות עבודת פנחס המסופרת בפרשתנו, אל הגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו, ואזי נוכל ללמוד מזה הוראה אודות עבודתנו בזמן הגלות להחיש ביאת גואל צדק.

גילוי ה"יחידה" על ידי ה"מסירת נפש"

האדם שלמטה הוא בדוגמת "אדם העליון" – והיינו שחלקי נפש האדם נבראו בדומה לסדר השפעותיו וגילוייו של השי"ת אל העולם.

אין הבורא ית"ש מתגלה אל העולמות השפלים כפי שהוא, אלא מצמצם ומעלים את עצמו בלבושים רבים, עד שיוכל העולם לקבל אורו ית' בלא שיתבטל ממציאיותו. אורו ית' מצטמצם צמצום אחר צמצום עד שיכול להחיות את הדברים הגשמיים ולהתגלות בהם. ונמצא שבגילוי אורו ית' ישנו אורו יתברך עצמו "שלמעלה מהעולמות" שאינו מתגלה, ולעומת זאת ישנו האור המצומצם המתגלה בעולמות ומחי' אותם.

על זו הדרך ברא השי"ת בנשמת האדם, שגם בה יש שני אופנים כלליים אלו: מצד אחד עצם הנפש והיא המכונה בשם "יחידה שבנפש", ולעומת זאת יש את הארת הנשמה המלוכשת בכוחות האדם ומתחלקת לבחינות ומדריגות חלוקות הנקראות בשם "נפש, רוח, נשמה, חי'" (ראה בראשית רבה פ"ד, ט). וכמו שהוא למעלה כן גם בנפש האדם: עצם הנפש היא למעלה מכוחות האדם ופעולותיו, ורק הארה מצומצמת מאת הנפש היא המתגלה ופועלת בכחותיו של האדם.

החידוש העצום שיתחדש לעתיד לבוא בבוא גואל צדק, הוא שאז "לא יכנף עוד מוריק" (ישעי' ל, כ) – השי"ת לא יתעלם עוד בלבושים וצמצומים, אלא יתגלה בעולם הזה השפל כפי שהוא בעצמותו, ללא העלם והסתר (ראה תניא פל"ו).

והדרך להמשיך בעולם הזה את גילוי עצמותו ית' שלמעלה מהשתלשלות, היא על ידי שבני ישראל עובדים עבודתם מעין גילוי נשגב זה: כאשר יהודי מגלה בעצמו את היחידה שבנפש, את עצם הנשמה שלמעלה מהתגלות בגוף – הרי הוא פועל לגלות בעולם את עצמותו ית' שלמעלה מהתגלות בעולמות, בביאת גואל צדק.

הביטוי להתגלות עצם הנשמה באדם הוא בעבודת ה"מסירת נפש": כאשר יהודי מוסר נפשו על קדושת שמו ית', ולא לשם שום שכר וסיבה, הרי מסירת נפש זו נובעת מעצם הנפש ממש: עבודה גבוהה ונעלית ככל שתהי' – יש בה טעם ודעת והסברה, ורק על מסירת נפש ממש אין שום הסברה בשכל, משום שהיא נובעת מעצם הנשמה שאינה מתלבשת בכוחות האדם ובגופו.

ומסירות נפש היא העבודה הנדרשת בדרא דעקבתא דמשיחא, שכן אז צריך לעורר את הגילוי של "ולא יכנף עוד מוריק" – גילוי עצמותו ית'. ולשם כך צריך את עבודת המסירת נפש בגלוי ובפועל.

מסירת נפש בלי שום שקלא וטריא!

בעבודת המסירת נפש גופא, יש כמה אופנים:

יש והאדם עובד את השי"ת כפי הדרוש, ואזי פוגש הוא בעניין שהוא צריך למסור נפשו על כך, והוא מעיין בשולחן ערוך ומוצא שאכן על פי דין צריך למסור נפשו על עניין זה, והוא מוסר נפשו בפועל. מסירת נפש זו יש לה הגבלות והגדרות, שכן הוא מתנהל על פי חשבון של טעם ודעת, אלא שמכל מקום כאשר הוא רואה שצריך למסור נפשו, אז עבודתו היא למעלה מטעם ודעת.

אמנם, אמיתת עניין המסירת נפש הוא באופן נעלה יותר: היהודי מסור להשי"ת ללא הגבלות כלל, ואזי הוא מוסר את נפשו ללא חשבונות ושקלא וטריא כלל.

ודרגה זו של מסירת נפש מוצאים אנו בעבודתו של פנחס:

אילו הי' פנחס שואל בבית דין האם להרוג את החוטאים, הרי "אין מורין לו" (סנהדרין פב, א), ולא הי' הורגם. ואילו הוא לא חשב חשבונות ולא נכנס לשקלא וטריא אלא התנהג באופן של "קנאים פוגעין בו", שזוהי אמיתת המסירת נפש!

ומשום כך נכתבו ענייני הכניסה לארץ בפרשת פנחס בהמשך לסיפור העניינים של פנחס, משום שהעבודה הנדרשת בכדי לבוא לארץ ישראל באולת עולם היא מעין עבודת פנחס – מסירת נפש שלמעלה מחשבונות וללא הגבלות כלל. על ידי שבני ישראל יגלו את ה"יחידה" שבנפש, תתגלה מלמעלה בחינת "יחיד" – עצמותו ית', ללא העלם והסתור כלל.

מן המיצר של בין המצרים – למרחב של הגאולה העתידה

בכך יש למצוא טעם ועומק במאמרם ז"ל (סנהדרין צז, ב) "אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין":

כוחה של התשובה לכפר ולקנח את הפגמים שפגמו החטאים בנפש, נובעת מעצם הנשמה האלוקית. הכוחות הגלויים של הנשמה נפגמו על ידי החטא ואי אפשר לתקנם באופן רגיל. ורק כאשר מתעורר האדם בתשובה עצומה מעומקא דליבא, והוא מגלה את עצם נקודת נשמתו, אזי בכוחו למלאות ולתקן את הפגמים בדרגות הנמוכות יותר של הנשמה (ראה לקוטי תורה אחרי כו, ג).

ונמצא שעבודת התשובה כרוכה בגילוי בחינת יחידה שבנפש, ועל כן התשובה היא תנאי לגאולה. והיינו שנחיצות התשובה בשביל הגאולה אינה רק בכדי לקנח ולתקן את החטאים, אלא גם משום שבעבודה נשגבת זו מגלים את יחידה שבנפש, שהיא מביאה לגילוי יחידו של עולם במהותו ועצמותו ללא כל העלם והסתור, ואזי מתעלה העולם למצב של גאולה נצחית.

בשנה זו, נקראת פרשת פנחס בבין המצרים, ועל פי מה שנתבאר לעיל, הרי יש בכך הוראה מיוחדת על העבודה הנדרשת בימים אלו:

איתא בדברי חז"ל (איכ"ר פ"א, נא) שמיד לאחר חורבן בית המקדש – "נולד מושיען של ישראל". ונמצא, שמה"מיצר" והחורבן גופא, מתחילים לבוא אל המרחב – מעומק הגלות אל ביאת משיח צדקנו בקרוב. ועל כן קוראים בזמן זה את פרשת פנחס, שעניינה מסירת נפש, וכפי שנתבאר למעלה, שהמסירת נפש הבאה מכח היחידה שנפש, מעוררת את גילוי עצמותו ית' בגאולה האמתית והשלימה.

פנינים

דרוש ואגדה

שמיני עצרת ויו"ט שני של גלויות

ביום השמיני עצרת תהי' לכם

עצורים בעשיית מלאכה, דבר אחר, עצרת עצרו מלצאת מלמד שטעון לינה ומדרשו באגדה כו' אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם כו' התעכבו לי מעט עוד כו' (כפ, לה, רש"י)

כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע כותב בספר התניא (אגה"ק סכ"ט - קג, א) ש"ד מצות דרבנן . יוצאות ונמשכות ממצות התורה וכלולות בהן במספר תרי"ג. ונמצא, שכל המצוות מדברי סופרים רמוזות במצוות התורה. ויש לבאר על פי זה שיו"ט שני של גלויות שהוא מדברי סופרים "יוצא ונמשך" מהחג (דאורייתא) דשמיני עצרת: שמיני עצרת הוא חג שבדאורייתא גופא "ניתוסף" על שלשת הרגלים המפורשים בתורה, והקב"ה אומר לישראל "בבקשה מכם עשו לי כו' התעכבו לי מעט עוד כו'". ומזה "נמשך" גם הענין דיו"ט שני של גלויות, שגם הוא יו"ט שנתחדש על ידי חכמי ישראל כהוספה על המועדים שבתורה.

כמו כן מצינו בשמיני עצרת שני קצוות, מחד פירוש "עצרת" הוא "עצורים מעשיית מלאכה", והיינו, שאיסור מלאכה בשמע"צ שונה הוא מהאיסור בשאר המועדים, דבהם האיסור בא מקדושת היום, היותם "מקרא קודש", ואילו בשמיני עצרת, אי עשיית מלאכה בו הוא מדין "עצורים בעשיית מלאכה" - גדר של העדר ושלילה - ולא מצד "מקרא קדש" (ראה במקור הדברים השקו"ט בארוכה בזה). וזה מורה שחג זה אין קדושתו כקדושת שאר הרגלים.

ולאידך, פירוש הב' שבעצרת "עצרו מלצאת, מלמד שטעון לינה" מורה שדווקא בחג זה יש עריכות וחביבות מיוחדת, שאז ישנה התחברות והתאחדות בין ישראל ואביהם שבשמים באופן שאי אפשר להפריד ביניהם כלל, גם לא בלילה, יותר משלשת הרגלים. וכהמשך דברי רש"י שיש בחג זה קירוב מיוחד ש"כדי שאהנה מכם" - "התעכבו לי מעט עוד".

ומשני קצוות אלה, "יוצאות ונמשכות" שני קצוות אלו גם ביו"ט שני של גלויות:

מחד, אין קדושתו חמורה כיו"ט ראשון, ולאידך אמרו

רו"ל (ע"ז לה, א ובפרש"י שם. ירושלמי ברכות פ"ה ה"ד, ועוד) ערבין עלי דברי סופרים, חביבין דברי סופרים מדברי תורה, שמזה מוכן גם בנוגע ליו"ט שני של גלויות, שיש בו עריכות וחביבות מיוחדת יותר מיו"ט ראשון.

(נ"פ לקומי שיחות חל"ג עמ' 184)

התפילה - תמיד בכל יום

צו את בני ישראל גו' את קרבני לחמי

מה אמור למעלה, יפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי (כח, ב, רש"י)

מדברי רש"י אלו עולה שהציווי על קרבן תמיד, "קרבני לחמי" - לחמו של הקב"ה, חשוב יותר להקב"ה ממינוי רועה על בני ישראל, עד שאמר למשה "עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי" - שיקריבו את קרבן התמיד.

ומזה הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו:

לפעמים עולה מחשבה בלבו של אדם, מהי החשיבות הגדולה של עבודת התפלה שלי, ומדי יום ביומו, ומהו ה"רעש" אם תחסר, ח"ו, אחת מהתפלות ביום פשוט בימות החול?

והמענה לזה רמזו בענין זה:

"תפלות במקום תמידין תקנום" (ברכות כו, ב). ומכיון שבני ישראל הם "בני" - בנים למקום, הרי הקשר בין הקב"ה ובני ישראל הוא ענין תמידי ונצחי שאין שייך בו שינויים. ולכן, גם ה"קרבן" שבשייכות לזה - הוא קרבן "תמיד", שצריך להיות מדי יום ביומו. ועד כדי כך היא חשיבות הקרבן והתפילה שבמקומו, עד שנקרא בשם "לחמי" כביכול, שהקב"ה "מוכרח" ו"זקוק" לזה כלחמו ומזונו של אדם.

והקב"ה מבקש "צוה את בני עלי", שישמרו להקריב "קרבן" זה במועדו "שנים ליום תמיד", שכל יום, תמיד, יש להתפלל פעמיים, ודבר זה חשוב לו ית' יותר מ"יפקוד ה'" רועה לבני ישראל!

ומוכן, שכן הוא בכל יום תמיד - בימים המיוחדים שבשנה וביום פשוט בימות החול - ובכל יום ויום נעשה על ידי תפלת כל אחד ואחד: "ריח ניחוחי" - "נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני" (פרשתנו כח, א ובפרש"י).

(נ"פ לקומי שיחות חל"ג עמ' 103 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בדיני משקל ככר זהב דמנורה

שקו"ט בין ב' הברייתות דמנחות גבי משקל מנורות שעשה שלמה, ואי שיעור ככר מעכב אף למעלה דלא לוסיף עלה

בימי שלמה אלא שאז היתה יתירה דינר על מדת המנורה דמשה (שמדתה ככר בדיוק, כמבואר בקרא תרומה כה, לט), ועכשיו (בימי בית שני כשהחזירה להם כורש, ראה רש"ש) הכניסוה לכור לצרפה עוד, ואזי נחסר דינר זה והועמדה על מדת מנורת משה בדיוק. וקאמר "כיון דקאי קאי", פי' דמאחר שכבר נזקק הזהב יפה בימי שלמה, אזי עכשיו אין הכור מחסר ממנו אלא דינר. ועפ"ז לכאור' צ"ע איך יעלה בקנה אחד עם הברייתא דלעיל מיני' בסמוך, "עשר מנורות עשה שלמה וכל אחת ואחת הביא לה אלף ככר זהב והכניסוהו לכור והעמידוהו על ככר", דמשמע שכבר בתחילת עשיתם בימי שלמה נעשו כולם מעיקרא כמידת מנורה שעשה משה ולא יתירות דינר.

וי"ף דאכן מחלוקת היא זו ומי ששנה

גרסינן* בברייתא דמנחות כט. "ר' יוסי ב"ר יהודה אומר מעשה והיתה מנורת בית המקדש יתירה על של משה בדינר זהב קורדקיני (שם מטבע, רש"י), והכניסוה פ' פעמים לכור והעמידוה על ככר, כיון דקאי קאי", ופרש"י, דהכוונה למנורה שנעשתה

(* כבר נודע בשערים, ספר "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושו וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם. ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים - בהם חרב הבית - הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הוא כבנין הבית עצמו (ראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו". אשר לכן הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל. המוציאים לאור.

דשקו"ט דאין לומר דהניח שלמה חלק ממנורותיו בצפון לפתח כי התורה אמרה דמנורה בדרום כו', ומוכח דנקטינן דמנורות שלמה היו כשרות לעבודה. וכן מפורש בברייתא דמלאכת המשכן פ"י, וראה ירוש' שקלים פ"ו ה"ג ותוספתא מנחות פ"א, ו. וכן סתם במדרש הגדול תרומה כה, כג לענין השולחנות. ועיי"ע לקו"ש חכ"ו תצוה ב הערה 81]. ומחזורתא יותר דהדליקו שפיר.

והנה המנ"ח מצוה צח כבר הציג לומר דהא דמשקל המנורה צ"ל ככר, וכן בשאר כלים שנתבאר בהם שיעורי המדות בתורה, "אפ"ל דיש להם שיעור למטה דלא יהיו פחותים משיעור הזה, אבל למעלה אפשר דאין להם שיעור ואם הם יתר מהמדות או מהמשקל אין בכך כלום", ושוב הקשה ע"ז מפרש"י בפ' תרומה (שם) שכתב להדיא שהמשקל צ"ל ככר "לא פחות וְאִם יוֹתֵר", ד"מבואר בדבריו להדיא דהיא גזירת הכתוב דלא יהי' יותר אפי' כל שהוא". והוכיח הא דיש שיעור למעלה אף מגמרא דילן גבי מנורות שעשה שלמה והעמידו כל אחת על ככר, שהרי כמסופר כאן היתה השתדלות בדוקא להגיע למדה זו, והכניסוהו לשם כך לכור אלף פעמים כו'; וממשיך דאף הברייתא גבי מנורה שהיתה יתירה דינר מורה שיש שיעור למעלה, דלכך הכניסו פ' פעמים לכור כדי להפחיתה, "חזינן דעשו כל הטצדקאות שלא יהא אלא ככר, ורק בדינר זהב שלא יותר היו עושין שלא יהי' רק בצמצום", היינו דחידש עתה דהוספה זוטרותא זו לאו שמה הוספה ושפיר הוי בשיעורו גם למעלה, ויסד הדבר ע"ז דנימא "דאף

זה לא שנה זה, והרי ל' הברייתא הוא ר"י בר"י אומר" (ולא "אמר ר"י בר"י") שהוא ל' המורה דפליג אאידך מ"ד כידוע בכל הש"ס (ראה שד"ח כללים ח"א ע' מט וח"ז ע' א'תעה), ומשמע דמחלוקת בדבר.

והנה הרש"ש על אתר נתקשה "איך השתמשו בה בבית ראשון לדעת ראב"ש לקמן (צט.), אם היתה יתירה על כיכר", פירוש דלקמן שם תניא "עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה כו', ר"א בן שמוע אומר כו' ככולן היו מדליקין", היינו אף במנורות שלמה, וקשה איך הדליקו במנורה שנעשתה שלא כמידתה, דאמר קרא (תרומה שם) "ככר זהב טהור יעשה אותה גו'", עיי' מנחות פח:.

והנראה בזה, דהנה בברייתא דלקמן שם איפליגו נמי ת"ק וראב"ש לענין שולחנות שעשה שלמה, דלת"ק "לא היו מסדרין אלא על של משה" ולראב"ש "על כולם היו מסדרין", ופירש רש"י "על כולן היו מסדרין - פעמים בזה ופעמים בזה", וא"כ מובן דאף לראב"ש אין הכוונה שבדוקא השתמשו בכל שעשה שלמה; ומעתה י"ל נמי גבי המנורות דאין כוונתו דוקא דהדליקו בודאי בכל עשר המנורות כולן, אלא י"ל דאותה מנורה שהיתה יתירה בדינר - לא הדליקו בה אף אליבא דראב"ש (ודלא כבמדרש תרשא פ"ב דהיו מדליקין ככולן, ועיי' תורה שלמה תרומה כה אות קסד שהארץ בכ"ז).

אבל דוחק לומר כן, דלראב"ש לא הדליקו כולן וְלַהֲעִיר דבאמת הפלוגתא דת"ק וראב"ש כאן היא לענין הדלקה בפועל, אבל יעוי' היטב לעיל שם צח:

שונות בירוש' זה כו'; ועכ"פ לפי הנ"ל י"ל דליכא פלוגתא ולא מדי, ורק דבהירוש' פורתא זו שנחסרה (חסרון של דינר בלבד, בערך לככר שלם) לא חשיב להזכירו (משא"כ חסרון דככר שלם בהכנסה לכור המסופר בברייתא קמייתא), ושפיר מקרי "לא חסרה כלום". ותנא דמסייע לן בפ"י ר"ש סירליאו לירוש' שם, דפירש להדיא דכוונת ל' הברייתא שבירוש' היא "ולא חסרה כלום, אלא דינר", עיי"ש.

[מיהו עיי' בספרי סוף פ' נשא, "כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקודש, ללמדך שלא ככלי בית עולמים כלי הדיוט, כלי הדיוט שקלן אחד ואחד וחזר ושקלם כאחד או ריבה או מיעט, אבל אלו לא ריבה ולא מיעט, ר"נ אמר כלי בית עולמים שקלם כולם, חזר ועשאן סימון [דהיינו גוש נסכא בלא צורה] חזר ועשאם כלים לא ריבה ולא מיעט", הרי דמשקל הכלים הוא בצמצום ובדיוק עד למשהו. ולהעיר גם מהנאמר בעירובין יד. בים שעשה שלמה בבנין המקדש (מקוה גדולה לטבילת כהנים) שמכריח הש"ס להתאים באופן מדויק ע"פ כללי החשבון בין מדת היקף עיגולו למדת רוחבו באמצע העיגול, המבוארות בכתובים, ומדייק הש"ס לחשבו באופן דלא יתיר אפי' "משהו", עיי"ש בתוס' "משמע שהחשבון מצומצם" (ומשוה זה גם לשיעור ארון שבמקדש דמסוגיא דב"ב יד: עולה דהחשבון מצומצם בלי סטי' אפי' בפורתא), עד שנתקשה איך יתאים עם חשבון חכמי המדות כו'. ועיי' עוד בפיהמ"ש לרמב"ם למשנה דעירובין שם. ועוד.]

בידי אדם אי אפשר לצמצם" [היינו דאף בדבר התלוי בידי אדם אמרי' הכלל "אי אפשר לצמצם", שאין שייך לדקדק המידה בדקדוק ממש על נקודתה, ולהכי שפיר יתרון קל אינו פוסל דבנוגע להשיעור למעלה ד"לא יותר" פורתא לא דק], כי אם לא נימא כן "היאך נוכל לעשות המנורה של זהב כיון דבין פחות ובין יותר פסולה", עיי"ש מה שדן בזה ממק"א בש"ס.

ויש לבסס דברי המנ"ח, דעפ"ז יומתק דיוק הל' בדברי ר"י בר"י שטרח לספר דה"י זה דינר "קורדיקני", דהנה בחולין נד: אמרי' ד"דינרא קורדינאה" – "הוי כפשיטא זוטרת" (וע"פ הערוך "דינרא קורדינאה" זה היינו הך דמנחות, אף דלא משמע כן דעת רש"י, עיי' פירושו בב' המקומות), הרי דשיעור קטן הוא, וזהו שהדגיש ר"י דבר זה.

ואי ננקוט הכי (דיתרון קל זה לא מקרי יתרון) נרוויח ישוב סתירה בדבר, דהנה בירוש' שלפנינו שקלים פ"ו ה"ג הובאה ברייתא זו בשינוי גירסא, ושם נאמר דע"י הכנסתה לכור פ' פעמים "לא חסרה כלום", ונראה כפלוגתא בבלי וירוש', דלהבבלי הכנסתה חסרה ממנה הדינר יתירא, ולהירוש' לא נחסרה עי"ז מאומה (וכדמבאר לאח"ז בהירוש', דפריך היאך שייך זה שהכנסה לכור לא תחסר מאומה, ומיישב דבזהב מבורר (שכבר נתברר בהכנסות לכור דימי שלמה) אין הכור מחסר עוד כו' (משא"כ ברייתא קמייתא דקאמרה דכל הכנסה לכור חסרה כו' זהו בזהב שלא הי' מבורר קודם ההכנסה), ועיי' בתורה שלמה תרומה אות ריג גירסאות

ועפכזהנ"ל על יסוד המנ"ח וכו', י"ל גם בתירוץ עצם הסתירה שבריש דברינן בין הברייתות, לענין כיצד הי' המעשה בפועל, אי עשה שלמה המנורות במדת ככר בדיוק מוחלט או שהיתה מנורה שהיתה יתירה דינר כו', די"ל (דלא כדלעיל דפלוגתא היא, אלא) דבאמת ר"י בר"י לא פליג על ברייתא קמייתא בסיפור הדבר, ואף ברייתא קמייתא דקאמרה

"והעמידון על ככר", היינו שהעמידון עד לפורתא יתירה על ככר, דלא חשבינן לה (בערך הככר, ובפרט שהמדובר בככר דקודש שככר כפול הוא, בכורות ה.), מיהו בא ר"י בר"י להוסיף ולחדש פרט בכ"ז, והוא דאפילו אפורתא כזו (שאינה מעכבת) הידרו לבטלו, ואף בטורח רב מאד דהכנסה לכור עוד ועוד. ויש להאריך בכל הנ"ל.

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

מצוה דהוי זהיר בה טפי

בגורלו של כל יהודי עלתה מצוה וענין מיוחדים אשר בהם עליו להיות "זהיר טפי", והם המרכז של עבודתו בעולם

אף פגורל יחלק את הארץ

אף שגילוי זה ע"י עסק התורה והמצוות היא שוה לכל נפש מישראל בדרך כלל. . . אעפ"כ בדרך פרט אין כל הנפשות. . . שוות בענין זה. . . וכמארו"ל "אבך במאי הוי זהיר טפי". . . ודוגמתו למטה הוא בחי' הגורל ממש (פנחס כו, נה. אגרת הקודש סוף סימן ז)

השער דרכו עולות המצות מלמטה

במה שכותב אודות ההדרכה [בעבודת השי"ת] כו', הרי דא עקא עם כמה מבני ישראל, ואפילו מאנ"ש, אשר רובם ככולם רוצים שידריכו אותם, אבל ברובא דרובא [רוצים] שידריכו אותם דוקא באופן שבוחרים הם בו, ובהענינים שבוחרים בהם. וחוששני שגם בנוגע אליו כן הוא הדבר. וכוונתי מובנת, בהקדם המרומז באגרת הקדש ומו[ס]בר בכמה מקומות בדא"ח, שלכל אחד מבני ישראל ישנה מצוה וענין המשמש שער דרך בו עולים כל התומ"צ שלו, ודרך בו נמשך כל המשכות והשפעות מלמעלה לו.

והשער, אפשר שיהי' לאו דוקא מצוה מיסודי הדת וכו', ואפי' לא מהחמורות - שבחלוקת המצות לחמורות וקלות - וכמובן מדוגמת מאמר רבותינו ז"ל אבך "במה הוי זהיר טפי - בציצית". ובשער המצוה הזו יש לאדם להזהר ולהדר טפי.

ובהנוגע אליו ולחבריו. . . הרי בזמנים אלו השער שלהם הוא פעולתם והתעסקותם ב. . . ובמילא כשיהדרו בזה ביותר וביותר - ימשיכו הצלחה בעניניהם הרוחניים, ובמילא גם בעניניהם הגשמיים. . . ומזה מובן גם כן, המענה על שאלתו אם יפרוש מעסקנות הצבורית - שעל פי הנ"ל הוא מופרך.

ה"זהיר טפי" בעבודת החינוך

...כתבתי דעתי ברורה כמה פעמים, אשר אם בכל הזמנים והתקופות החנוך על טהרת הקדש הוא מהענינים החיוניים של עמנו בני ישראל, על אחת כו"כ בתקופתנו זו ובאה"ק ת"ו. ומזה מובן וגם פשוט אשר אשרי חלקו של כל אחד ואחת המתעסק בזה, ובפרט במשך כמה שנים, שזוהי הוכחה מוחלטה כי היא המצוה בה צריך להיות זהיר טפי, וכמבואר בכמה מקומות בדא"ח, ומהם באגרת הקדש לרבינו הזקן סי' ז' ובספר השיחות קיץ ש"ת ע' כב. וביחוד כשראה פרי טוב בעמלו, והרי זהו מעין השכר הכי נעלה ד"עולמן תראה בחיך".

כתוצאה מידית מהאמור, הרי מובן שכל מחשבה המטלת ספק בתועלת העבודה הזאת, ואם רצוי להמשיך בה מקורה לא מצד ימין וכו', ועיין גם כן היום יום, כ"ג סיון.

...המורם מהאמור - ירבה בפעולות מעין אותן שעשה עד עכשיו, ונכון יהי' לבו בטוח אשר זוהי המצוה בה צריך להיות זהיר טפי, וזהיר מלשון "זהיר" ("לייכטן"), ויוסיף בהן בכמות ובאיכות ככל האפשרי, ועוד למעלה מזה, שהרי אפשריות האדם משתנים מתאים לרצונו, וכפסק תורתנו "אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה". ויעשה זה מתוך שמחה וטוב לבב, והובטחנו ש"שמחה פורץ גדר" - אפילו הגדרים וההגבלות דקדושה, על אחת כו"כ גדרים והגבלות דלעומת זה.

(אגרות קודש ח"י עמ' שלט-מא)

...ומה שכותב אודות התנאים הקשים כו' וכו', הנה ישווה במוחו תנאי ארץ קדושה זו, לכמו שהיו לכמה מאות מאחינו ברוסיה, שהעמידו דור של לומדי תורה ומקיימי מצות, אף שהי' קשור זה בסכנת מות ממש על כל צעד ושעל, ומה ערך להקישום עתה לגבי ההם, והאריכות בדבר הפשוט אין בה צורך.

וזהו גם כן מענה לשאלתו שלו, בענין הפרטי של הדירה, שאינו רואה מוצא איך ישתפר המצב, כי כבר אמור שלכל אחד ואחד ישנה מצוה שבה צריך להיות זהיר טפי, כי היא השער לכל ענינים דתורה ומצות בדרך מלמטה למעלה, והשער להמשכת כל המצטרך לו ולב"ב בדרך מלמעלה למטה, שבנדון ידי' הוא ענין עבודתו בחינוך על טהרת הקדש ב... וכשהוא יעשה את שלו בעבודתו הנ"ל מבלי חשבונות תומשך לו הצלחה בעניניו בכלל, וגם בענין הנ"ל, אף שאין רואה לזה מקום על פי חשבון, כי "מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה", ויזכהו ה' יתברך ויצליח שיתחיל בתנועה זו תיכף, ויהי' זה מבלי מניעות והעלמות.

(אגרות קודש ח"י ע' רמז)

להתעסק בעיקר בענין אחד

במענה למכתבו . . בו מתאר איך שעסק בכמה וכמה ענינים ולעת עתה אין התוצאות משיעור רצונו וכו'.

והתירוץ הוא בדברי עצמו, שעסק בכו"כ ענינים ובמילא מובן שאם תמצי לומר לא עסק מספיק אפילו באחד מהם, ובשנים כתקונם הרי די הי' לכל אחד עסק אחד בענינים גשמים ועל דרך זה בענינים רוחניים, ומובן וגם פשוט - שבתקופת שנים שאינן כתקונן בעקבתא דמשיחא וכדברי רז"ל בזה, מוכרח שאין לצמצם פעולה בא' ברוחניות ועל דרך זה גם בנוגע פרנסה גשמית, אבל ביחד עם זה מובן שצריך להתעסק בעיקר בענין אחד ועל דרך מאמר רבותינו ז"ל "אבוך במאי הוי זהיר טפיי", שבעסק זה יתעסק טפיי, ובשאר עסקנותו יתעסק על דרך הרגיל או עוד פחות מזה.

[כוונתי רק לעורר ולעודד אחרים, שהם יתעסקו בזה כעין מקצוע שלהם, ומזמן לזמן לדרוש מאתם להוסיף אומץ בעבודתם, ולדרוש כמה פעמים ובסגנון חז"ל עד מאה פעמים, אבל לא לשכוח על עיקר עסקן].

ואם על כל פנים מכאן ולהבא יסתדר באופן האמור - בטח יראה הצלחה לא רק בעיקר העסק, אלא גם באותן הענינים שבהם הוא רק מעורר דורש ומתחיל. ויהי רצון שיהי' זה בקרוב.

נ.ב. מובן שכיון שעתה המצב שהתחיל בכמה ענינים, ובמילא סומכין עליו, הרי אין כוונת האמור לעיל - שיוציא תיכף כל הענינים מלבד ענין אחד או שנים, שאז חשש גדול שיתבטלו שאר הענינים, כיון שעד עתה הורגלו שהוא הנושאם בעול. אלא שימשיך (ארייניצהען) בכל ענין וענין משאר הענינים - אחד או שנים המתאימים לזה, וירעים עליהם שמוכרח הדבר שיקחו זה על שכמם, כיון שמחסר הוא מעסקנותו העיקרית על ידי העסקנות גם בענין פלוני. ויש לקוות שבמשך הזמן לא ארוך - ימצא עסקנים מסורים לכמה מאותם השטחים, ובאופן שבהם עשה עד עתה, וכנ"ל.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

דמותו של "המשפיע"

תפקידו המרכזי של המשפיע בחיי החסידים, דאגתו למושפיעיו-פירותיו; מעשה מהחסיד הנודע המשפיע ר' הלל מפאריטש

איש על העדה

(פנחס בן, מו)

הכתר החסידי בעיירה

הכתר החסידי בעיירה הי' המשפיע, אתו התייעצו בעניני עבודה, אצלו שאלו עצה איך להיפטר ממדה רעה ואיך להתרגל במדה טובה, באיזו סגולה נוקטים שהתפלה תהי' תפלה, כיצד קוראים שמע שעל המטה. אצל המשפיע לוקחים סדר הכנה לקראת הליכה אל הרבי ל"יחידות".

...משפיעים אצל חסידים הם דבר עיקרי בדרכי החסידות. ישנן דרכי החסידים ודרכי החסידות, ומשפיעים הם דבר עיקרי בדרכי החסידות. דרכי החסידים הן קליטת השפע ודרכי החסידות הן זריעת השפע. בזריעה גשמית יודעים אנו שהצלחת הצמיחה תלוי בטיב הקליטה. טיב הקליטה תלוי בזורע. אם הזורע מומחה בעבודת האדמה, שעיקרה הכשרת הקרקע לקלוט את הזרע ולעורר את כוח הצומח, אז תהי' צמיחה מוצלחת. ובפרט בנטיעה, הרי זה תלוי בהכשרת הקרקע.

עבודת החסידים היא ענין של נטיעה, שיותר מאשר בזריעה תלוי' הצמיחה הרוחנית בעיקרה בקליטה, והקליטה תלוי' בעבודת ההכשרה, וזה נעשה רק כאשר הזורע (המשפיע) הוא מומחה בעבודתו ואינו עצל במלאכתו. כשהוא עצל במלאכתו הרי לא זו

בלבד שהצמיחה כחושה, אלא גם הפירות הצומחים מנטיעה כזו הם מקולקלים.

למותר להסביר משמעותו של פרי מקולקל, ולאיזה נזקים הוא מביא. לא זו בלבד שאין הוא פועל חיזוק בכוחות הנפש ואברי הגוף, דבר שבא מטיב הפירות, אלא גם גורם כאבים חזקים וחלישות ההתקשרות של כוחות הנפש ואברי הגוף.

עד כמה שפרי גשמי מקולקל גורם לכאבים וחלישות ההתקשרות של כוחות הנפש ואברי הגוף, אין זה בערך כלל לנזק הגדול ולאיבוד כוחות הנפש שגורם פרי רוחני מקולקל. כפי שאנו רואים במוחש את חילול קדושת החסידות שפרי מקולקל חסידי גורם, נוסף על איבוד כוחות עצמו.

ישנן כמה סיבות בהעדר הצמיחה של הנטיעה או בצמיחת פירות מקולקלים. אך, באמת לאמיתו הרי זה תלוי באופן הנוטע. לא זו בלבד שעל הנוטע להניח כוחות גדולים ביגיעת נפש ויגיעת בשר להכשרת הקרקע שהקליטה תהי' טובה, ולאחר מכן זקוקים לעידור, ניכוש והשקאה, כל דבר בזמנו ובסדר מסודר, מן ההכרח שהנוטע (המשפיע) יהי' מסור ונתון לנטיעה, להשגית על כל פרט לפרט, ועל כל דבר, אף שאינו נוגע לצמיחה, אלא מביא במדה ידועה הטבה בפרי הצומח - הוא מניח עליו כל הכוחות, שכן טובת הפרי נוגעת לו בנפשו.

זהו המשפיע החסידי ("רבי'שער") האמיתי.

... ברי הדבר שלזקני החסידים חלק גדול בחינוך והדרכת עדת החסידים. אך, המהנכים והמדריכים העיקריים הם המשפיעים, שהרביים נ"ע העניקו להם כוחות להשפיע, לחנך ולהדריך את צעירי עדת החסידים.

ר' הלל הי' משפיע בעל מסירות נפש למושפעי

החסיד ר' הלל הי' עילוי מתולדתו, ובכוחותיו העילויים עמל ויגע בתורה - בגיל י"ג שנה הי' בקי בש"ס, ובגיל ט"ו - בקי בכל כתבי האר"ז. ה"צמח צדק" אמר עליו: הכל צריכים למארי דחיטא בקבלה.

באותה תקופה אין מן הפלא להיות בקי בש"ס בגיל ט"ו או ט"ז, אבל להיות בקי גם בקבלה - הי' בכך, גם בימי האור ההם, משום חידוש נפלא.

ומלבד הפלאות מעלת הגדלות בתורה, נגלה ונסתר, שהיתה לר' הלל, הוא גם חינוך והדריך את עצמו. הוא אימץ את גופו לעשות הכל כפי שהוא על פי תורה. גליא ונסתר של תורה היו שווים אצל ר' הלל.

ידוע שעל פי קבלה יש לישון לרגע קט בערב שבת בין מנחה לקבלת שבת. ר' הלל לא הי' צריך לעמול כדי להירדם. משנשכב נרדם מיד. שכן, הוא עבד כל כך עם גופו עד שלימד את נפשו לעשות רק כמו שהוא על פי התורה ועל פי תורת הקבלה.

הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי הורה לר' הלל בשנת תקע"ח לנסוע למושבות, ואמר לו: קבץ גשמיות וזרע רוחניות. מאז קיבל ר' הלל על עצמו תפקיד זה כתעודה על כל ימי חייו. כל ימיו קיבץ כסף לפדיון שבויים. בחלק מהכסף סיפק מאכל כשר לחיילים יהודיים בבויברויסק, ובחלק אחר פרנס אסירים שנאסרו בבתי הסוהר בגלל עלילות שונות.

הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי עשה את ר' הלל למשפיע. והוד כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" חזק אותו בעבודת ההשפעה.

ר' הלל הי' משפיע בעל מסירות נפש. הוא מסר את נפשו להעמיד מקבלים של אור החסידות, ו"הניח" על כך כוחות גדולים ביותר. יקר הי' לו גם הסוג הקטן ביותר של "מקבל", כפי שאנו מוצאים על אברהם אבינו עליו השלום שהי' נדיב בגופו ובנפשו. אברהם אבינו הי' משכיל נפלא ומסר את נפשו להסביר ענין האחדות גם לערבי, גם ל"בולעך" (לגולם).

ולבד זאת, השגיח ר' הלל על כל מחונך איך להשפיע עליו טוב יותר כדי שיקבל את אור החסידות, שאור החסידות יעזור לו בעבודה בפועל.

ר' הלל ציווה לנגן בשולחנו בכל שבת קודש שלשה ניגונים, כל ניגון שלש פעמים, ובחגים חמשה ניגונים כל ניגון שלש פעמים. הוא הי' מקרב את מחונכיו, האברכים, בסיפור ובאמרה מיוחדת (למשל, להרב החסיד ר' דוב זאב נ"ע קוזבניקוב אמר ר' הלל הענין של שעבוד כוח הדיבור בעבודה, והסביר לו את הדבר בהסברה נרחבת). - ואחר כך ניגנו ניגון, וממלא נדבקה האמרה בניגון הראשון, ולאחר מכן היא נקלטה בפנימיות בפעם השני של הנגינה.

*

משפיעים צריכים למסור את נפשם על האברכים, לא רק להשפיע בדיבור, לומר לו עשה כך, אלא עליו לעבוד עם עצמו במדה שתשפיע גם על הזולת. ישנה אמרה מהרשב"ץ, אם רוצה אדם להראות מהו אדם - עליו להיות למעלה מאדם. אדם הוא רגילות, למעלה מאדם - להיות בעל הבית על רגילות.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ג עמ' 77 ואילך - ספר השיחות המתורגם ה'תש"ג עמ' פב ואילך)

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחזיון בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

שתהיו עמלים בתורה!

לימוד בכל מצב שאפשר לו ובאופן ד"תורתו אומנתו" הלכה היא ויש לו הכח /
הכי טוב בשבילו אף למען הרחבות בגשמיות! / לימוד כ"ג שעות ונ"ט רגעים
אינו מספיק / הזהירות מגאווה בלימוד / 'עמל' בתורה גם בפרק אחד שחרית

כל ענין בתורה ישנו בדרך כלל ובדרך פרט, וכן הוא בנוגע להענין האמור (שהתכלית
היא להיות בבחינת אילן העושה פירות), שגם ענין זה ישנו בדרך כלל ובדרך פרט:

בדרך כלל - בנוגע לאדם כלפי חבריו - התכלית אינה להתעסק עם עצמו בלבד, אלא
להתמסר גם לפעולות עם יהודים אחרים (בענין הפצת המעיינות חוצה).

ובדרך פרט - בנוגע להאדם עצמו, שההשגה וההתבוננות שבשעת התפלה תומשך
בפועל בקיום המצוות בכל יום ("מאי פירות מצוות"), היינו שההרגש ד"שויתי הוי'
לנגדי תמיד" יהי' אצלו כל היום ולא רק בשעת התפלה.

וכשם שישנו ענין זה בכל יום - עד"ז הוא גם בנוגע לכללות משך שנות חיי האדם,
שלימוד התורה במשך השנים שבהן הוא נמצא בישיבה צריך לפעול גם על הזמנים
שלאח"ז. וזוהי ה"בחינה" שלימודו במשך שנות לימודיו בישיבה הי' כדבעי:

בזמן שהותו בישיבה - עדיין אי אפשר לדעת אם לימודו הוא בחשיקה וחפיצה כו',
שהרי יתכן שהסיבה לכך שלומד תורה היא בגלל שנמצא בישיבה, שאז לא שייכת אצלו
מציאות אחרת;

אבל כשמגיע זמן הנישואין, שאז נעשית אצלו האפשריות להפסיק את לימודיו
ולעסוק בעניני עסק ומשא ומתן כו', ולאידך יש לו עדיין הברירה להמשיך לשבת
וללמוד תורה - אזי ע"י הבחירה שבוחר עתה, אפשר לדעת אם לימוד התורה שלו הוא
בחשיקה וחפיצה כו'.

דין בשולחן ערוך ויש הכח לזה!

ובענין זה פוסק רבנו הזקן בשו"ע (לא בתורה-אור או בלקוטי-תורה, אלא פסק-דין ב'שולחן ערוך') ש"גם אחר הנישואין יוכל ללמוד ב' או ג' שנים בלי טרדה גדולה כ"כ", כיון שאין עדיין "ריחיים על צווארו" וביכלתו ללמוד בהתמדה כפי שלמד קודם הנישואין.

בנוגע לזמן שקודם הנישואין - לא צריך רבנו הזקן להזהיר כלל, שהרי דבר הפשוט הוא שקודם הנישואין אין שום מניעות, ואפשר לשבת וללמוד כדבעי; ועל אחת כמה וכמה שקודם שהתחילו לדבר עמו אודות שידוך, אלא רק הגיע לעונת השידוכין - בודאי ובודאי שאין צורך באזהרה כלל;

אזהרתו של רבנו הזקן היא רק בנוגע למי שכבר הגיע לעונת הנישואין, וכבר דיברו עמו אודות שידוך, נערכו ה"תנאים", ועומד כבר לאחר הנישואין; ובנוגע אליו פוסק רבנו הזקן בשו"ע ש"גם אחר הנישואין יכול ללמוד ב' או ג' שנים" במנוחה, כמו בזמן היותו בישיבה!

וכיון שענין זה הוא פסק דין בשולחן ערוך - הרי בוודאי ש"אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו" ובפרט שפסק זה נאמר ע"י רבנו הזקן, שכל ענייניו היו באהבת ישראל, הרי בוודאי שאין הדבר קשה כלל.

אמנם, ישנם כאלו, שבהזדמנות הראשונה - מיד כאשר ישנה איזו אפשריות להפסיק ללמוד תורה ולהתחיל להתעסק במילי דעלמא, אם אחר נישואיהם, ואצל אחדים אפילו הרבה קודם לזה - בוחרים הם בזה, ועוד עושים זאת בזריזות ובחיות כו'.

ובכן, הנהגה זו מוכיחה שכל לימוד התורה שלמד קודם לכן הי' בלא חשק, והראי' - שמיד כשנתנה לו האפשריות להפסיק ללמוד ולהתחיל לעסוק במסחר, עושה הוא זאת בזריזות.

הנהגה זו היא היפך הנהגה הראוי', הנהגה הראוי' היא - שההתעסקות בענייני תורה ומצוות צריכה להיות בזריזות ובחיות, ואילו ההתעסקות בענייני העולם תהי' "בלא לב ולב", ואילו אצלו המצב הוא להיפך כנ"ל.

ע"י הנהגה כזו מהפכים נהורא לחשוכא ומיתקו למרירו, שזהו היפך הכוונה לגמרי; הרי הכוונה העליונה היא להפוך "מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקו", ואילו הוא עושה להיפך!

כל האמור הי' בכל השנים, ועל זה ניתוסף בשנים האחרונות ענין נוסף. עומדים אנו בעקבתא דעקבתא דמשיחא, ונהנה מיד בא משיח ("אט באלד קומט משיח") - הלילה או מחר בבוקר; ובכן, מה יראה המשיח בבואו - שבמשך כל השנים ישב פלוני ולמד

תורה, ודווקא רגעים אחדים קודם ביאת המשיח עזב את לימוד התורה והתחיל להתעסק במסחר? ...!

במוחש רואים שאין זה מצליח!

ונוסף על כל הנ"ל – אפילו בנוגע למי שעבורו כל ההתבוננות הנ"ל אינה מספקת – הרי יש לו ראי' מניסיונו של חבריו:

ישנו עוד אחד כמוהו, שעשה את אותו מעשה שטות, ובמקום לנצל את האפשרויות שהיתה לו לשבת עוד כמה שנים וללמוד תורה – התחיל להתעסק במילי דעלמא; ורואים בפועל מה עלה בגורלו של אותו אחד – הן ברוחניות והן בגשמיות! ...!

ואף שהלה מתהלך ואומר שהכל אצלו באופן הטוב ביותר כו' – הרי אין זה אלא מה שהוא אומר בשביל הבריות, אבל "ידע איניש בנפשי" וכן היא המציאות, שאילו הי' ממשיך ללמוד תורה עוד זמן מועט עכ"פ – הי' מעמדו ומצבו באופן אחר לגמרי.

ובכן, גם אם אינו מבין את הענין מצד עצמו – הי' לו עכ"פ ללמוד מהנעשה אצל אחרים!

אמנם היצר הרע, שהוא "אומן במלאכתו" בא אליו ומביא לו "ראי" מתורת החסידות! ...!

היצר הרע יודע היטב שאם יאמר לו שהטענה לעזוב את לימוד התורה באה ממנו (מהיצר הרע), אזי לא ירצה לשמוע לו, ולכן נפלה לו "עצה" להטעות את האדם שאין זו טענת היצר הרע, אלא כן הוא על פי חסידות –

ש"על פי חסידות" צריכים להתעסק ולברר ולהעלות לקדושה את ענייני העולם וכו'! ...!

רצונו לשמוע בקול היצר הרע – נו, מה אפשר לעשות; אבל למה לגרור ("וואס דארף מען אריינשלעפן") את אדמו"ר הזקן ואת תורת החסידות? ! ובלשון התניא "אוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו וכו'!"

וכל זה כדאי לו, והוא מוכן לוותר על הכל וכו', ובלבד שיוכל להראות שגם הוא "אדם מן היישוב" ("א מענטש!") שברשותו "דולרים" אחדים, וביכלתו לרכוש ענייני מותרות שונים... להוכיח שלא רק פלוני יכול לרכוש מותרות, אלא גם הוא "אדם מן היישוב" וגם הוא יכול לרכוש מותרות... ובשביל זה הוא מוותר על לימוד התורה!

פקידי המלך ימלאו כל הצטרכויותיו

כאמור אנו עומדים עתה בעקבתא דמשיחא, וכדברי אדמו"ר הריי"צ, שאז "פותחים את האוצרות ונותנים אותם ע"י שרי הפקידים שהם פקידי החיל, והכוונה בזה הם אנשי החיל, שהם דווקא עושים את הנצחון", וכמבואר בארוכה במאמרי יום ההילולא (מאמר ד"ה "באתי לגני" תש"י).

ובכן, עניינו של "איש החיל" הוא – שצריך לציית ל'פקידי המלך', ואילו הפקיד מספק לו את כל הצטרכותו. לא שייך שאיש החייל יטען שאין רצונו לעסוק בעבודת ניצוח המלחמה, כיון שאין לו פנאי, מאחר שעליו לחפש פרנסה!...

תפקידו של איש החיל הוא לבצע את מה שהפקיד מצווה עליו, ואילו את פרנסתו יספק לו הפקיד מבית המלוכה.

וכפי שאמר כ"ק אדמו"ר הריי"צ, אשר תמיד הי' "בעל חוב", אבל מעולם לא "פשט את הרגל" ח"ו. עוד קודם ששילם את החובות הישנים הי' נותן עוד ברכות והבטחות, וסוף כל סוף שילם את כל חובותיו – הן את החובות הישנים והן את החובות החדשים, ובבחינת מאמר רז"ל "לוו עלי כו' ואני פורע".

וע"י ענין "אנשי החיל", דהיינו עבודה בבחינת התמסרות 'מסירה ונתינה' לכל הוראות 'פקידי המלך', ובכללם – ענין לימוד התורה ללא הגבלות כלל;

– שהרי עכשיו קיימא לן "תלמוד גדול" (לעתיד לבא יהי' "מעשה גדול" אבל עכשיו ההלכה היא "תלמוד גדול") ופירוש "גדול" הוא, שהוא בלי גבול, כי אם הוא מוגבל ויש דבר הגדול ממנו הרי הוא לא 'גדול' באמת (שהרי הוא קטן ביחס לגדול ממנו), ומאחר שהתורה קוראת אותו "גדול" צריך לומר שהוא גדול באמת, גדול בכל הדרגות – שאין בו הגבלות כלל.

ואזי באים לפירוש "צבא" מלשון 'צביון' דקאי על מעמד ומצב כפי שהי' בתחילת הבריאה קודם החטא – "לצביון נבראו" – והיינו שהעולם יהי' כמו קודם החטא, ולמעלה יותר. ואור זה – ימשיכו עד למטה מטה, בהגבלות המקום והזמן, שזהו פירוש הג' ב"צבא" – מלשון זמן מוגבל, והיינו שהטוב האמיתי הבא מאוצר שלמעלה, יומשך למטה, בטוב הנראה והנגלה כמ"ש "ואוצרך הטוב לנו תפתח" הן ברוחניות והן בגשמיות.

לימוד כ"ג שעות ונ"ט רגעים - אינו מספיק!

כל מציאותו של יהודי היא מציאות התורה, שלכן דרשו רז"ל (בפירוש תיבת "בראשית" - "ב' ראשית") "בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית", ועד ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד". ולכן, כשם שהקב"ה הוא אחדות הפשוטה שאינה ניתנת לחלוקה ח"ו, כך גם אי אפשר לחלק בין ישראל אורייתא וקוב"ה, שלאמיתתם הם כולא חד, ונמצא, שכל המציאות של ישראל היא - תורה.

ובנוגע לתורה מצינו שתי קצוות:

מחד גיסא - מי שע"פ תורה אין לו זמן או יכולת, הנה "אפילו לא שנה אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצות לא ימוש ספר התורה הזה מפין", ויתירה מזה "אפילו לא קרא אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש".

ולאידך גיסא - מי שע"פ תורה יש לו זמן ויכולת, הנה אפילו אם כל ימיו למד תורה, אבל ה' רגע אחד שהיה אפשר לו לעסוק בתורה ולא עסק, עליו דרשו רז"ל "כי דבר ה' בזה וגו'", וכסיום הדרשה: "בעולם הזה . . לעולם הבא".

ונמצא, שהסדר בנוגע לתורה הוא שצריך ליטול את הענין במילואו, ולא

לעשות חשבון שיודע כבר כל התורה כולה וכו' וכו', אלא, כאשר יש לו רגע פנוי, צריך למלא אותו בתורה, ואם לאו, אין זה חסרון בענין של הידור, אלא ע"ד מאמר שמואל לשאול, שהנהגתו אינה באופן ד"הקומותי את דבר ה'" (כפי שאמר שאול), אלא באופן ש"מאסת את דבר ה'" - "כי דבר ה' בזה", בגלל רגע אחד שלא ניצלו כדבעי.

ועד"ז בנוגע לכללות הנהגתו של יהודי שמציאותו היא התורה - שכאשר אינו מנצל בשלימות מה שנותנים לו, הרי זה היפך לגמרי מ"הקומותי את דבר ה'"!, גם כאשר ישנו הענין ד"זבח טוב" ו"חלב אילים", כיון שחסר הענין ד"שמוע" ו"להקשיב".

וכיצד בוחנים זאת? - אם יהודי עושה חשבון שכיון שלמד תורה כ"ג שעות ונ"ט רגעים, לכן יכול לבטל רגע א', הנה ע"פ שכל הרי זה אמנם חשבון-צדק. אבל מצד הענין ד"שמוע" ו"להקשיב", אין חילוק אם חסר בקיום הרצון רגע א', או שחסר בקיום הרצון כ"ג שעות ונ"ט רגעים!

(פורים תשכ"א)

ליזהר מגאווה

יש לבאר הנאמר ב'הושענות' 'אום

אני חומה ברה כחמה":

לימוד התורה ("אני חומה" - "זו

על הידים" ("מ'טרָאָגט זיי אויף די הענט"), ומדברים ב"חדשות" אודות גודל מעלתם, שעליהם העולם עומד, ולכן, צריכים ליתן להם כל המצטרך להם, חלב, בשר, וכדומה, והתלמידים – שמבינים אנגלית – שומעים דברים אלו ומבינים, יתכן שכתוצאה מזה יתעורר אצלם רגש של ישות.

ולכן יש צורך להדגיש הענין ד"ברה כחמה".

(מוצאי יום א' דחול המועד סוכות תשי"א)

פרק אחד שחרית וערבית - באופן של עמל!

על הפסוק "אם בחקונו תלכו ואת מצותי תשמרו" מפרש רש"י "שתהיו עמלים בתורה"

ועמל זה שצריך להיות בלימוד התורה הוא שייך לכל אחד ואחד מישראל, היינו שהחילוק בין לומדי התורה, אשר ישנם שיוצאים ידי חובתם בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, ואלו הצריכים ללמוד בכל רגע ורגע "תורתו אומנתו" אשר "לא פסיק פומי" מגירסא, הצד השווה שבהם שכו"ע צריכים ללמוד (בחלק שלהם בתורה) באופן של "עמל תורה" דווקא.

(שבת פרשת בחוקתי תשכ"ה)

תורה") עלול להביא לידי רגש של ישות, בחשבו לעצמו שבגלל שלומד תורה, ה"ה בחיר הנבראים, ועליו עומד העולם כולו, ובמילא, כל מה שיתנו לו אינו מספיק עבורו...

האמת היא אמנם שיש לו טענה צודקת, שהרי הוא "עושה טובה" להקב"ה, כביכול, לפמליא של מעלה, ולכל העולמות, מריש כל דרגין עד עוה"ז הגשמי – שעל ידו נמשכת השפעה בכל העולמות!... אבל אעפ"כ, רגש הישות הו"ע בלתי-רצוי.

ולכן אומרים לאחר י"א "אום אני חומה", "ברה כחמה" – שלימוד התורה ("אום אני חומה") לא יהי בשביל חשבונות של "כתרים" (כבוד וגדולה), או כדי להפריך דברי חבריו (ע"ד "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד"), כי אם, אך ורק מצד מעלת התורה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, שאז הלימוד הוא באופן של ביטול, שזהו"ע "ברה כחמה" (כידוע החילוק בין ה'לבנה' ל'חמה' בזמן בריאת העולם, שה'לבנה' טענה "אי אפשר לשני מלכים כו'" משא"כ החמה).

ענין זה שייך לתלמידי הישיבות הנמצאים כאן:

אף שמצד עצמם אין להם רגש של ישות, מ"מ, כש"נושאים אותם